

Küresel Değişim Dinamikleri ve Ortadoğu Ekonomi Politikası

Sadık Ünay*

Giriş

Avrupa-merkezci bir bakışla *Ortadoğu* biçiminde tanımlanan alanları ve Kuzey Afrika'yı kapsayan kritik coğrafi bölge tarihsel olarak dünya siyasetinde yaşanan tektonik kaymaların ve hegemonik mücadelelerin merkezinde bulunmasına rağmen, günümüze değin bölgenin istisnai önemi genellikle sahip olduğu doğal kaynaklar ile hassas jeostratejik konumlanmaların doğurduğu şiddetli çatışmalardan kaynaklanmıştır. Geniş bir tabana oturan hızlı sosyo-ekonomik kalkınma başarıları, sürdürülebilir büyüme 'mucizeleri' ya da radikal sanayileşme/yapısal dönüşüm tecrübeleri yoluyla küresel ekonomi politik ile stratejik entegrasyon örnekleri üretme noktasında ise Ortadoğu'nun pek verimli bir bölge olduğunu söylemek zordur. Bu durumun, bölgede sömürgecilik döneminin yıkıcı mirasından beslenerek yaygınlaşan otoriter ve antidemokratik yönetim pratikleri ile doğrudan rant dağıtım ağları ile beslenerek verimsiz ve baskıcı bir ekonomi politik karaktere büründüğü de bir gerçektir. Neticede, ulusal kalkınma tecrübeleri arasındaki köklü farklılaşmaları not etmekle birlikte, önde gelen hiçbir Ortadoğu ve Kuzey Afrika (ODKA) ülkesinin yirminci yüzyılın ilk çeyreğinden bu yana temel insan hak ve özgürlüklerini önemseyen görece demokratik bir yönetim altında dünya standartlarında kapsamlı bir sınıî/teknolojik dönüşüm ve sosyo-ekonomik kalkınma projesini başarıyla hayata geçiremediği gerçeği açık biçimde orta yerde durmaktadır.

Gerek Soğuk Savaş sürecinde gerekse Soğuk Savaş'tan sonra uluslararası sistem içerisinde büyük güç mücadelelerinin yoğunlaştığı bir çatışma alanı olarak öne çıkan ODKA bölgesindeki otokratik liderliklerin tek kutuplu bir dünyada egemen güçler nezdinde stratejik önemlerini kaybedip marjinalleştirilme endişelerinin gerçekçi olmadığı kısa süre içinde ortaya çıkmıştır. Aksine, 11 Eylül'den sonra oluşan uluslararası güvenlik mimarisi ile yeni-muhafazakâr eğilimli ABD hükümetinin başlattığı "teröre karşı küresel

* Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü.